
Faktablad nr 29, kod: BALSE-029; ANSSE-029. Namn: ÅPH 29, Havs- och vattenmyndigheten

Åtgärd att med bistånd från Länsstyrelserna, Naturvårdsverket samt Riksantikvarieämbetet ta fram en samordnad åtgärdsstrategi mot fysisk påverkan och för biologisk återställning i kustvattenmiljön.

Motivering I dagsläget saknas ett helhetsgrepp om åtgärdsarbete i kustzonen trots att kustnära grundområden är mycket betydelsefulla för att god miljöstatus ska kunna nås, och samtidigt är utsatta för tryck från mänskliga aktiviteter. Havsmiljöförordningen och vattenförvaltningsförordningen överlappar varandra i kustzonen, och åtgärdsarbete kräver samordning särskilt vad gäller fysisk påverkan och biologisk återställning i kustvattenmiljön.

Miljö kvalitetsnorm C.3, 1.2 D, C.4, 1.6E (HVMFS 2012:18, bilaga 3) (och indirekt 1.1-1.3)

För flera fiskarter finns det ett nära samband mellan rekrytering, beståndets storlek (abundans och biomassa) och tillgängliga lämpliga uppväxtområden, det vill säga uppväxtmiljöernas yta. Det positiva sambandet mellan beståndets storlek och uppväxtmiljöernas yta innebär att varje lek- och uppväxtmiljö, och förhållandena däri, potentiellt har betydelse för beståndets storlek (beståndens reproduktiva kapacitet (HVMFS 2012: 18, bilaga 2, Del A avsnitt 1, punkt 3.2) (Sundblad et al. 2013)

Genomförande

Havs- och vattenmyndigheten har det övergripande ansvaret i samverkan med länsstyrelserna/ vattenmyndigheterna, Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet.

För att ett återställningsarbete ska få effekt är det synnerligen viktigt att vattenmiljöernas status i andra områden inte samtidigt försämras. Förebyggande åtgärder i form av förstärkt hänsyn (restriktivitet vid provning samt tillsyn av vattenverksamheter och strandskyddsdispenser), skydd och bevarande av värdefulla vattenmiljöer är mest kostnadseffektiva åtgärder för att uppnå mål om vattenmiljöer och dess arter. Miljöbalken definierar vilka former av skydd som kan vara aktuella och när och hur skyddsformer kan användas.

Syftet med åtgärden är att ta fram en samordnad åtgärdsstrategi enligt DPSIR-modellen avseende fysisk påverkan och biologisk återställning i kustvatten. Målet är att det samordnade arbetet ska mynna ut i fler konkreta åtgärder i likhet med ålgräsrestaurering (se faktablad 31) samt åtgärder i aktuella avrinningsområden i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. Ett steg på vägen är att klargöra ansvarsområden kopplat till berörda regelverk och EU-direktiv. Det kan bland annat gälla tydligare samverkan kring kustvatten gällande statusklassningar, miljö kvalitetsnormer, mm och att tydliggöra kopplingar till tillsyns- och planeringsarbete. En förutsättning för åtgärdsarbete är statusklassningar av kustvatten, där bland annat hydromorfologin är betydelsefull. En vägledning/handbok för tillämpning av bedömningsgrunder för hydromorfologiska kvalitetsfaktorer för kustvatten (HVMFS 2013:19) skulle kunna underlätta arbetet med statusklassningar.

Vidare kräver åtgärden ökad kunskap om framför allt belastningar och tillstånd i kustvattenmiljön, men även interaktionen mellan hydromorfologi och ekologi. Kunskapen behöver även öka om kulturmiljöer och kulturvärden i kustvattenmiljön för att kunna effektivisera och kvalitetssäkra åtgärdsarbetet gentemot ett kulturmiljöperspektiv. Med bättre kunskaps- och planeringsunderlag är det lättare att prioritera och göra avvägningar mellan intressen.

Förutom att enligt ovan förbättra förutsättningarna för konkreta restaureringsåtgärder kan i uppdraget ingå att utvärdera behovet av strategiska åtgärder för främst grunda kustområden såsom:

- Öka kunskapen hos allmänheten om kustfiskens och grunda kustvattenmiljöers betydelse för ekosystemet. Genom framtagande och spridning av information om hur de kan påverkas negativt av mänskliga aktiviteter, möjliggörs ökat hänsynstagande exempelvis i planeringsprocesser (kommunala detaljplaner).
 - Ta fram underlag för anpassat, ekologiskt byggande i vatten, särskilt grunda kustområden (exempelvis hur bryggor bör utformas för att ge minsta möjliga inverkan på omgivningen). Exempelvis kan detta bygga vidare på arbetet inom MARBIPP (en webbplats med samlad kunskap om fem marina biotoper, se www.marbipp.tmbi.gu.se/). Ett anpassat byggande vad gäller lokalisering och konstruktioners utformning skulle kunna minska påverkan särskilt på utsatta arter, nyckelarter eller viktiga
-

funktionella grupper.

- Utvärdera behovet av ett större (eventuellt EU baserat) kunskapsprojekt för kust och hav i syfte att förbättra framgången för - och samordna- restaureringsarbete för kust och hav. Inspiration fås från REFORM projektet (om vattendrag), <http://www.reformrivers.eu/home>.
- Verka för kunskapsuppbyggnad och informationsspridning för tillståndsmyndigheter för att säkerställa bevarande av grunda kustområden för populationer och samhällen av kustfisk, som stöd i handläggning av strandskyddsärenden och tillståndsärenden för vattenverksamhet.

Åtgärden kräver en kunskapsinhämtning som kan komma att behöva involvera ett flertal aktörer (Naturvårdsverket, kommuner, Sveriges geotekniska institut, Sveriges geologiska undersökningar, SMHI, Sjöfartsverket, Trafikverket, Kammarkollegiet, Riksantikvarieämbetet).

Genomförande: Arbetet bör starta snarast, men genomförandet kommer ta flera år, tidplan behöver fastställas i samband med åtgärdens genomförande och uppföljning.

Lagstiftning/regelverk Arbeta ska ske med beaktande av områdesskyddet enligt 7 kap. miljöbalken samt 5 kap. miljöbalken, förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön

Miljömål Hav i balans samt levande kust och skärgård, och särskilt preciseringarna: "Grunda kustnära miljöer präglas av en rik biologisk mångfald och av en naturlig rekrytering av fisk samt erbjuder livsmiljöer och spridningsvägar för växt- och djurarter som en del i en grön infrastruktur." samt "Hotade arter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts i värdefulla kust- och havsvatten". Åtgärden utgör en förutsättning för att klara generationsmålet samt målet med grön infrastruktur.

Bakgrund I kustzonen överlappar havsmiljöförordningen med vattenförvaltningsförordningen. Art- och habitatdirektivet omfattar båda direktivens vattenområden.

Geografisk omfattning Åtgärden genomförs nationellt för Nordsjön och Östersjön, med fokus på kustzonen

Koordinering EU-direktiv Ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) och art- och habitatdirektivet. Arbetet ska ge synergier vad gäller uppfyllandet av de olika direktivens ambitionsnivåer (god ekologisk status, god miljöstatus, gynnsam bevarande status). Delåtgärdsprogram kan tas fram enligt vattenförvaltningen, jfr 6 kap 3 § vattenförvaltningsförordningen (VFF). Kopplat till EU strategi för biologisk mångfald 2020 (vision 2050) (COM 2011) 1. Mål 2 i strategin är att "Senast 2020 bevara och förbättra ekosystem och ekosystemtjänster genom att grön infrastruktur införs och minst 15 % av skadade ekosystem återställs."

Regional koordinering Strategin tar hänsyn till, kopplar till Helcoms och Ospars listor och rekommendationer.

Bieffekter

Möjliga positiva bieffekter

- Ökad biologisk mångfald och produktion, bland annat av kommersiellt viktiga fiskarter, leder långsiktigt till ökade (bättre) förutsättningar för fiske. Förbättrade förutsättningar (livsmiljöer) för fiskarter.
- Positiva effekter för turism och rekreation genom exempelvis bättre sportfiske, intressantare sportdykning genom ökade biologiska värden, förbättrad badvattenkvalitet.
- Förbättrad vattenkvalitet.

Möjliga negativa bieffekter

- Möjliga socioekonomiska effekter på sikt vid begränsningar av verksamheter i havsmiljön till exempel begränsningar i fiske, båttrafik eller exploatering.
- Påverkan på jordbruksmark och infrastruktur kan finnas vid återställning av grunda invallade havsvikar med mera.

- Ökade kostnader för nyttjare på grund av restriktioner vad gäller lokalisering och utformning vid exploatering.
- Åtgärder kan beröra kulturmiljövärden, med risk för intresse- och målkonflikter, olika lagstiftning som ibland står emot varandra.

För att förebygga eller undvika negativ påverkan på exempelvis lokalt näringsliv krävs lokal förankring och samarbete med markägare och andra intressenter vid planering och utförande av åtgärderna. Inför konkreta projekt behöver miljöpåverkan även på andra miljöaspekter, och eventuell risk för påverkan på andra länder utredas.

Samhällsekonomiska konsekvenser

Kostnads-nyttoanalys och kostnadseffektivitet har analyserats, se kapitlet Samhällsekonomiska konsekvenser av åtgärdsprogrammet

Uppföljning

Enskilda restaureringsobjekt följs upp enligt BACI-design (Before-After-Control-Impact) eller likvärdigt. Storskaligt resultat av åtgärderna följs upp som en del inom den regionala miljöövervakningen (länsstyrelsen), samt genom att restaureringsåtgärderna redovisas i den nationella databasen för fysiska och biologiska åtgärder i vatten (ÅiV). Detta ger förutsättningar för samlade nationella utvärderingar.